

25 let Národního parku
České Švýcarsko
35 let Národního parku
Saské Švýcarsko

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČERVEN 2025 | 24. ROČNÍK | 1/2025

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI
A PŘÍRODU

www.npcs.cz

Obsah

4-5

Péče o lesy | 25 let vývoje lesa a práce pro návštěvníky v NP

6

Pro návštěvníky | 25 let práce s veřejností (a pro veřejnost) v národním parku

7-19

Pro lidi a přírodu

- 7 – Skalní hrádek Šaunštejn
- 8 – Skalní hrádek Falkenštejn | Kyjovský hrádek
- 9 – Kyjovské údolí | Malá Pravčická brána
- 10 – Pravčická brána | Mlýnská cesta s vyhlídkou Fénix
- 11 – Soutěsky | Dolský mlýn
- 12 – Jetřichovické vyhlídky | Česká silnice
- 13 – Rysí stezka | Růžovský vrch
- 14 – Úzké schody | Pískovcové skály
- 15 – Převisy a jejich dávní obyvatelé | Klidová území
- 16 – Spáleniště | Zvířata, která k nám mluví
- 17 – Ohromující mikrosvěty | Cesta vody
- 18 – Drobné sakrální památky | Dny řemesel
- 19 – Informační střediska | Plšíkova zahrada

20-21

Ekologická výchova | Učíme se komunikovat s veřejností v době přeměry informací a podnětů | Začtete se do nových příběhů z Českého Švýcarska

22

Osobnost | Ing. Werner Hentschel – osobnost a vizionář ochrany přírody – 80 let života

23

Výročí 25 let | Zdravice z Asociace národních parků České republiky

24

Výročí 25 let | Jubilejní rok v Českosaském Švýcarsku, krajině Labských pískovců

25

Den se strážcem | Den strážce přírody NP České Švýcarsko

26-27

Pro návštěvníky | Pravidla chování v NP České Švýcarsko | Chcete také pomáhat přírodě?

28-30

Rozhovor | Adam Kašpar: Doma jsem vlastně v určitém typu krajiny

Úvodní slovo

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
Národní park České Švýcarsko v letošním roce slaví významné jubileum, 25. výročí svého vzniku. Tento jedinečný kout naší země požívá nejvyššího stupně ochrany přírody již čtvrt století. Za tu dobu park čelil mnoha výzvám, pro které chráněné území také vždy našlo ta nejlepší řešení, jaká za daných podmínek bylo reálné přijmout.

České Švýcarsko je náš nejmladší národní park. Jedná se o jedno z mála území, které se může rozvíjet do podoby co nejbližší přírodě. Takováto rozsáhlejší území prozatím najdeme v České republice jen čtyři. Ministerstvo životního prostředí a vláda však aktivně pracují na vzniku pátého národního parku. Chránit přírodu v její neporušenosti pro současnou i budoucí generaci je naším zásadním úkolem.

Poslední desetiletí nebylo pro České Švýcarsko jednoduché. Opakující se sucha a vlny veder, důsledky klimatických změn, které se dotýkají celého světa, představovaly obrovskou výzvu. Důsledkem tohoto vývoje bylo odumření rozsáhlých lesních celků založených v minulosti lidmi a o něco později, v roce 2022, také velký požár v oblasti Hřenska. Dnes se naopak ukazuje síla a odolnost zdejší přírody. Sledujeme, jak se lesní ekosystémy dynamicky obnovují a mohou se přirozeně adaptovat na měnící se klima.

Tyto procesy nám ukazují, že i přes nepříznivé prognózy můžeme zmírnit dopady klimatických změn. Je to však podmíněno zodpovědným přístupem k naší krajině a k životnímu prostředí jako celku. Vyžaduje to vysokou úroveň spolupráce napříč celou naší společností. Národní parky jsou pro nás velkým zdrojem poznání. Připomínají nám, jak funguje příroda, jak se vyrovnává s výzvami, jak se obnovuje. Tyto poznatky pak můžeme přenášet i do dalších částí naší krajiny, aby zůstala pestrou a bohatou.

V tomto jubilejním roce bych rád poděkoval všem, kteří se na ochraně přírody v Národním parku České Švýcarsko podílejí a podporují ji. Národnímu parku pak přeji mnoho úspěchů v dalších letech!

Petr Hladík
ministr životního prostředí

Vážení čtenáři,
v rukou držíte nové vydání Zpravodaje České Švýcarsko, které jsme věnovali významnému jubileu – čtvrtstoletí existence národního parku. Mimořádně cenný přírodní prostor byl do nejvyšší kategorie ochrany přírody uveden před 25 lety, s cílem umožnit přírodě na většině území parku, aby se vyvíjela podle svých vlastních pravidel. Současně národní park utvářel prostor pro člověka tak, aby mohl

přírodní prostředí vnímat, chápat, čerpat zde poznání, i odpocívat.

Pro toto jubilejní vydání jsme zvolili spíše neobvyklou koncepci. Rozhodli jsme se představit 25 fenoménů národního parku, za nimiž se mohou naši návštěvníci vydat nebo se s nimi setkat. Přírodní bohatství a do něj zasazené historické a kulturní pozoruhodnosti jsou to, co České Švýcarsko činí tak výjimečným místem. Tento výčet však není a ani nemůže být vyčerpávající. Krása zdejšího kraje spočívá také v možnosti objevovat neobjevené, zažívat překvapení skryté v detailech. Poznávejte, prosím, zdejší taje s respektem a úctou k přírodě a jejím tvůrčím silám.

Již od 18. století je krajina Českého i Saského Švýcarska pevně spjata s umělci, kteří se sem vraceli a nacházeli inspiraci pro svá díla. A platí to i dnes. Jedním z těch, kteří v posledních letech tomuto území věnovali svou pozornost, je malíř Adam Kašpar. V tomto čísle si můžete přečíst rozhovor s ním a prohlédnout si ukázky jeho obrazů, které zachycují neopakovatelnou atmosféru některých míst v národním parku.

Záměrně jsme v tomto vydání poněkud upozadili celé široké spektrum činností, které správa národního parku v rámci svého poslání zajišťuje. Jindy přinášíme více aktuálních informací o praktické ochraně přírody, údržbě turistické infrastruktury, rozličných bezpečnostních opatřeních a dalších důležitých tématech. Tentokrát jsme se zaměřili spíše na to, co je důležité pro návštěvníky či místní obyvatele. Na území národního parku je co poznávat, nechť je vám tedy tento Zpravodaj dobrým zdrojem inspirace.

Děkujeme vám za vaši přízeň.

Petr Kríž
ředitel Správy NP České Švýcarsko

Přirozená obnova lesa po požáru v roce 2022. © Dana Věbrová

25 LET VÝVOJE LESA V NÁRODNÍM PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Čtvrtstoletí v životě člověka obvykle představuje jeho významnou část. Naopak z pohledu vývoje přírody se 25 let může jevit jako velmi krátká epizoda. Proměna lesních ekosystémů v Českém Švýcarsku však dobře dokládá, jak dynamický může být přírodní vývoj a jak v některých ohledech i pouhých několik let může znamenat dramatickou změnu.

Pískovcová skalní území, která známe z České republiky a navazující území v Sasku a v Polsku, obecně platí za oblasti, které jsou z pohledu přírodního vývoje velmi dynamické. Pokud se o historii tohoto území zajímáme hlouběji, a to včetně historie velmi dávné, kdy se člověk na jeho vývoji podílel jen malou měrou, zjistíme, že území Českosaského Švýcarska bylo vždy oblastí

s četným výskytem dramatických událostí, ať se to týkalo lesnických kalamit, požárů, povodní apod., a že období „klidu“ byla vždy jen relativní.

V prvé řadě je to velmi složitý reliéf a na něj vázané mikroklimatické rozdíly v rámci malého prostoru, které v kombinaci s velkou propustností pískovce činí toto prostředí v mnoha směrech extrémním. Dobře to vidíme na takových jevech, jako jsou skalní říčence a s nimi spojené procesy eroze. Ty samozřejmě probíhají i v jiných skalnatých oblastech, ale nikoli s takovou dynamikou a frekvencí, jako právě v pískovcích. Rovněž tak extrémně suché prostředí pískovcových skal v kombinaci s nejnižšími nadmořskými výškami v České republice způsobily, že gradace lýkožrouta smrkového v nejnižší položených kulturních smr-

činách v našem státě udeřila právě (ale ne jenom) zde takovou silou, jak jsme toho byli svědky od roku 2018. Extrémní náchylnost stanovišť na pískovcích k požárovým událostem, a to již před působením člověka, je dnes dobře doložena z vědeckých výzkumů a byla i jednou z příčin rozsáhlého požáru v roce 2022, největšího v naší novodobé historii.

Z Národního parku České Švýcarsko, který byl v prvních desetiletích mezi českými národními parky vnímán jako příklad území, kde se neřeší žádné zcela zásadní problémy, jakým byla např. kůrovcová kalamita po orkánu Kyrill v Národním parku Šumava, se tak během krátké doby stalo území, které je předmětem zcela zásadní odborné, ale i společenské diskuse o cílech a směřování nejen tohoto národního parku.

>

> Změny, kterými příroda Národního parku České Švýcarsko během jeho prvních 20 let prošla, jsme obsírněji popsali na stránkách tohoto Zpravodaje před pěti lety v článku Národní park se mění aneb 20 let vývoje přírody národního parku (České Švýcarsko – Zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko 19/2: 4–7). Zde se pokusíme shrnout změny, kterými prošly zdejší lesy během posledních pěti let.

O největší proměnu, s jejímiž projevy se můžeme setkat téměř na celém území národního parku (ale i na řadě dalších míst v České republice), se postaral kůrovec. Jeho šíření začalo v roce 2018 zejména v člověkem v minulosti vysázených nepůvodních smrčínách. Do roku 2022 však již zasáhlo téměř všechny dospělé smrky, včetně těch původních. Nenastal tím však konec smrku v Českém Švýcarsku. Ten se zachoval v podobě mladých stromků a také semen v půdě, ze kterých již dnes roste nová generace smíšeného lesa. Došlo však k jiné veliké změně. Tam, kde dříve rostly husté a tmavé smrčiny, bylo najednou hodně světla a volného prostoru. Byliny i mladé stromky na to zareagovaly bujným růstem. Kromě toho přibyla v lese důležitá složka, které zde byl dosud nedostatek, a tou je tlející dřevo. To má velký význam pro budoucí obnovu celého lesního ekosystému. Postupně se rozkládající dřevo chrání a zastíňuje půdu, uvolňuje se z něj živiny a poskytuje vhodné podmínky pro život mnoha druhů organismů, např. hmyzu nebo hub.

Začali jsme zkoumat, jaký vliv na regeneraci lesa má, pokud se ponechá i po odumření stát, a jak se tato obnova liší od obnovy na holé pasece. Zjistili jsme, že celkový počet stromků v odumřelých smrkových lesích je až dvakrát vyšší než na pasekách a že nejvíce se zatím daří bříže bělokoré a smrku ztepilému. Na holinách jsme zároveň zaznamenali četnější poškození mladých stromků zvěří. Popadané dřevo tedy slouží i jako dočasná ochrana před okusem. S tímto zjištěním souvisí i rozsáhlé šetření, které na území národního parku začalo v roce 2021 a mělo přiblížit roli jelení a srnčí zvěře při obnově lesa. Zvěř je nedílnou součás-

tí přírody, ale její populace může být vlivem člověka a absence velkých predátorů vychýlená. Pokud i les je vzdálený přirozenému stavu, může to vést k omezení obnovy lesa.

Přirozený (samovolný) vývoj lesa po kůrovcové kalamitě. © Richard Nagel

Přirozená obnova lesa po požáru v roce 2022. © Dana Věbrová

Zjednodušeně řečeno, zvěř okusuje a spásá mladé stromky, preferuje určité druhy a ty se pak z lesa ztrácejí. Výsledky šetření naše obavy potvrdily, což nás v posledních něko-

lika letech vedlo ke změně přístupu k regulaci spárkaté zvěře.

Další dramatickou změnou pro zdejší lesy byl rozsáhlý požár, který v létě roku 2022 zasáhl více než 10 % území národního parku. Nebyla to bohužel první zkušenost s větším požárem v Českém Švýcarsku a jeho dopady na lesní ekosystémy, avšak nyní oheň postihl podstatně větší plochu. Zároveň zasáhl různé typy lesa, od přirozených borových, bukových a smíšených porostů po již dříve odumřelé smrčiny i vykácené paseky. Prakticky ihned po uhašení posledních plamenů začal na požářišti podrobný výzkum. Ten se zaměřuje jak na obnovu lesa po požáru, tak i na jeho vliv na biologickou rozmanitost území. Sledujeme, jaký vliv měl požár na původní druhy i jaké druhy se tu po požáru nově objevily. Zkoumáme, jak moc je toto území náchylné na invaze nepůvodních druhů, jak se vrací a obnovují mikroorganismy a houby v půdě atd. Cenné poznatky poskytuje i výzkum hmyzu, jehož druhové změny sledujeme jak na požářišti, tak i v lesích po kůrovcové kalamitě. Na změněný stav lesa ale reagují i další druhy živočichů, např. ptáci a netopýři. Neméně důležitý je i výzkum vlivu požáru na neživou přírodu, např. na skály, půdu, zadržování vody v půdě a na erozní procesy.

Co říct závěrem? Když vznikl národní park, dali jsme si za cíl postupně, tj. během cca 100 let, přeměnit nepůvodní smrkové monokultury na smíšené lesy. Dramatické události posledních let nám však jasně ukázaly, že „člověk míní, ale příroda mění“. Je čím dál tím zřetelnější, jak zásadní dopad má na lesy i celou přírodu globální změna klimatu. Faktorů, které ovlivnily vývoj zdejších lesů, je samozřejmě mnohem víc. V každém případě nám však aktuálně probíhající samovolná obnova lesů může sloužit jako živá učebnice ekologie lesa i jako jedinečná příležitost sledovat na vlastní oči hlavní smysl a poslání národního parku, tj. „nechat přírodu být přírodou“.

**Dana Věbrová, Handrij Härtel
a Richard Nagel**

25 LET PRÁCE S VEŘEJNOSTÍ (A PRO VEŘEJNOST) V NÁRODNÍM PARKU

Věnujeme se také publikační a propagační činnosti, od zpravodaje České Švýcarsko (vydávaného již od roku 2001) přes letáky, turistické mapy, brožury a výukové materiály až k výpravným publikacím o Pravčické bráně, geologii či aktuálně připravované fotografické publikaci Václava Sojky. Důležitou součástí naší práce je rovněž informování návštěvníků o aktuálních omezeních vstupu, o stupni požárního rizika či pravidlech chování v národním parku. K informování široké veřejnosti využíváme i další informační kanály, např. naše webové stránky www.npcs.cz, sociální sítě, tiskové zprávy, reportáže či články v lokálních, regionálních i celostátních médiích.

V rámci projektu České parky rozvíjíme spolupráci se sociální firmou uvádějící na trh kvalitní a nápaditý sortiment oblečení a dalších propagačních předmětů národního parku. Ty si zájemci mohou zakoupit jak na e-shopu, tak v informačních střediscích správy NP v Jetřichovicích a v Dolní Chřibské (Na Saule), případně v dalších střediscích finančně podporovaných správou NP (Krásná Lípa, Srbská Kamenice, Hřensko).

Již jen z tohoto výčtu aktivit je myslím patrné, že práci s veřejností věnuje správa NP dlouhodobě velkou pozornost. Snad to mohou i osobně dosvědčit jako zaměstnanec, který se této oblasti na správě NP věnuje na nejrůznějších pracovních pozicích téměř od začátku ☺. Velmi dobře ale také vím, že řada úkolů a cílů leží ještě před námi. Aktuálně se jedná zejména o postupnou obnovu všech značených turistických tras pro pěší a cyklisty dočasně uzavřených po kůrovcové kalamitě a požáru. Dalším úkolem je pak prohlubování spolupráce s našimi partnery, od starostů přes turisty a horolezce až třeba po místní podnikatele nebo hasiče. S těmi všemi (a samozřejmě i s mnoha dalšími) musíme vést trpělivou debatu o dalším směřování národního parku, který tu je především kvůli ochraně přírody, ale samozřejmě také pro lidi.

Richard Nagel

Vedle ochrany vzácné přírody je důležitým úkolem správy každého moderního národního parku také práce s veřejností. Tento článek přináší stručnou bilanci čtvrtstoletí této práce v Národním parku České Švýcarsko.

Když v roce 2000 vznikl národní park, začali jsme v řadě věcí téměř od nuly. Nevěděli jsme například, kolik návštěvníků do národního parku zavítá. A tak jsme již v roce 2004 začali s automatickým monitoringem návštěvnosti, který běží dodnes. Díky získaným datům, doplněným o analýzy tzv. zbytkových dat od mobilních operátorů, tak dnes dokážeme určit nejen celkovou návštěvnost (svého zatímního ročního maxima dosáhla v předcoronavirovém roce 2019 a činila cca 740 tisíc návštěvníků), ale víme také, jak je návštěvnost rozložena v prostoru a čase, odkud k nám lidé přijíždějí apod.

V přepočtu na rozlohu je návštěvnost národního parku opravdu enormní. A přestože drtivá většina návštěvníků respektuje daná pravidla chování, najdou se bohužel i výjimky. Kontrolu dodržování těchto pravidel má na starosti oddělení stráže přírody. Zatímco v roce 2000 jsme začínali se čtyřmi profesionálními strážci, dnes je jich rovných deset. To ale neznamená, že by strážcům ubyla práce, spíš naopak. Po sloučení správ NP České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce v roce 2017 nám například přibyl i dohled nad územím CHKO. Zároveň se postupně rozšiřovalo spektrum aktivit, které bylo třeba začít peč-

livě monitorovat (geocaching, e-kola, drony, karavany atd.). Od kůrovcové kalamity a následného požáru v roce 2022 se strážci zapojili také do monitoringu rizikových stromů podél turistických cest a do preventivních požárních hlídek.

Samostatnou kapitolu představuje péče o turistické vybavení. Kromě toho, že jsme zpřístupnili některé nové návštěvní cíle (např. Malou Pravčickou bránu, skalní hrad Falkenštejn nebo nejnověji vyhlídku Fénix u Mezné), udržujeme a opravujeme stávající vyhlídky, žebříky, zábradlí, turistické cesty a přístřešky apod. V rámci osvěty návštěvníků pečujeme také o desítky informačních tabulí, několik naučných stezek a lesní zážitkový areál Rysí stezka u Mezní Louky vybudovaný v roce 2015.

Systematicky se věnujeme i vzdělávání a osvětě veřejnosti. Již 25 let například funguje dětský oddíl Junior Ranger. Našimi ekologickými programy, přednáškami, exkurzemi, soutěžemi, brigádami a řadou dalších akcí prošly již tisíce účastníků. K nejoblíbenějším akcím pro veřejnost patří Dny lesních řemesel u Dolského mlýna či oslavy Evropského dne parků. Uspořádali jsme také desítky výstav. Máme k dispozici pojízdný ekovozík, který využíváme při akcích v širším regionu národního parku. V areálu správy NP v Krásné Lípě jsme pro potřeby ekologické výchovy vybudovali Plšíkovu učebnu, na kterou navazuje v loňském roce otevřený areál Plšíkovy zahrady.

CHRÁNÍME PRO VÁS KRAJINU, KTERÁ SE ZRODILA Z MOŘE 25 dojmů z Národního parku České Švýcarsko

Národní park je prostor, kde příroda dostává zelenou. Zde se rozvíjí podle svých pravidel a zákonů. Současně je park široce otevřený lidem, kteří chtějí přírodní zákonitosti citlivě poznávat, na chvíli spočinout ve zdejší krajině, být v souznění s ní i obdobně smýšlejícími.

Výběr 25 míst a témat, která poznávání zdejší přírody i krajiny zpestří, zdaleka není vyčerpávající. Věříme však, že právě tato místa jsou dobrým začátkem, pokud návštěvník ještě váhá, odkud začít národní park poznávat.

Václav Sojka

1 | SKALNÍ HRÁDEK ŠAUNŠTEJN

O Šaunštejnu, pozůstatku dávného hrádku, jehož vznik spadá nejspíše do 15. století, nelze říct, že by se dnes skrýval hluboko ve skalách a lesích Českého Švýcarska. Z Vysoké Lípy k hrádku dojdeme za docela krátkou chvíli. Sláva tohoto hrádku postaveného nejspíše k ochraně obchodní stezky zvané Česká silnice netrvala dlouho. Čas a historie jej záhy nechaly pustnout, aby jej pozdější generace obestřely tajemstvím a legendami. Dnes je občasné zmiňován i pod jménem Loupežnický hrad, což představy o pozdějších činnostech hradních posádek více než jen naznačuje.

Pozorné oko zde objeví nespočet stop minulosti. Rytiny tváří vytesaných do pískovce či náznaky stavebních plánů některých částí hradu, trámové kapsy zahloubené do skalního masivu. Výstup do horních partií hrádku není snadný. Již první strmé schodiště prověří každého, kdo se tuto skalní pevnost rozhodne zdolat. Ti, kdo by se na cestu vzhůru necítili, však nemusí litovat. I pohled od paty majestátních skal má své kouzlo.

Odvážným, kteří vystoupají až na vrchol, se naskytne možnost prozkoumat hrádek z vyhlídkových lávek. Správa Národního parku České Švýcarsko nedávno, v roce 2022, nahradila dřívější, nepříliš vzhledné, plechové lávky novými. Návštěvníci si z nich mohou vychutnat také pohled na okolní krajinu. Při pohledu na linii dnešní České silnice si snad lze i představit časy, kdy tudy místo turistů procházely skupinky kupců a tajemné postavy bděly nad bezpečím stezky.

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Václav Sojka

2 | SKALNÍ HRÁDEK FALKENŠTEJN

Člověk neznalý zdejší krajiny by jej snadno minul. Falkenštejn, ukrytý pod masivem Havraního kamene, splývá s okolní krajinou natolik, že ho prozrazují především turistické ukazatele pobízející návštěvníka v Hařovém dolu k tomu, aby se rozhodl pro malou odbočku. Z blízkých Jetřichovic k hrádku vede cesta dlouhá jen pár stovek metrů. Přesto v sobě toto místo ukrývá zvláštní kouzlo. Jakmile mineme poslední dům, dostavuje se pocit, jako bychom byli v hlubokém lese.

Jméno hrádku nese ozvěnu křídel dravců. Falkenštejn, odvozený z německého „Falke“, mohl být pojmenován podle sokolů stěhovavých, kteří v těchto skalách odjakživa hnízdili, nebo po poštolkách, které zde rovněž vždy měly svůj domov. Příroda zde vládne vlastním kouzlem. Stačí pohlédnout z vrcholu na svahy sousedního Havraního kamene. Obasadil je mladý les, který se zde zrodil z popela požáru v roce 2006. Bez zásahu člověka, samovolně a divoce, jak káže přirozený řád.

Správa Národního parku České Švýcarsko umožnila návštěvníkům objevovat Falkenštejn, který byl dlouhou dobu přístupný jen s obtížemi, v celé jeho krásě. V roce 2017 zde byla vybudována vrcholová vyhlídková plošina a bezpečné schodiště, které usnadňuje výstup. Kdo se rozhodne vystoupat vzhůru, bude odměněn nejen krásným rozhledem, ale i klidem místa, které v sobě stále nese otisk dávné historie.

📷 1,2: Marek Král, 3: Richard Nagel

3 | KYJOVSKÝ HRÁDEK

Fantazie romantických cestovatelů 19. století dokázala mnohdy vykouzlit podivuhodné příběhy. Z těchto fantazií se zrodil i Kyjovský hrádek. Lidé uvěřili, že zde kdysi stával skutečný skalní hrad. Na některých starých mapách byl dokonce uváděn pod honosným jménem Horní Karlštejn. Pravda je však neméně zajímavá. Ve středověku se tu usídlili hledači nerostů a místo si opevnili, jak bylo v těchto časech běžné. Nebylo

radno ponechávat svůj osud náhodě. Stejně jako dnes zamykáme dveře, i tehdejší obyvatelé si chránili svůj domov.

Skalní stezka nad Kyjovským údolím, vedoucí přes toto dávné prospektorské sídlo, je dnes oblíbeným cílem výletníků. Nejenže provází krásnou krajinou, ale také odhaluje mnohé z historie, ať už té geologické, nebo lidské.

Správa Národního parku České Švýcarsko v roce 2020 obnovila zdejší schodiště i vyhlídkové plošiny. Dala jim podobu, jakou měly obdobné turistické úpravy v 19. a 20. století. Návštěvníka tak přivítá nostalgická atmosféra, v níž se prolínají přírodní výtvo-ry s kouzlem starých cest a vyhlídek, jak je znali naši předkové.

📷 1,2: Václav Sojka, 3: Richard Nagel

5 | MALÁ PRAVČICKÁ BRÁNA

Stranou od rušných obcí a hlavních turistických proudů se v lesích Českého Švýcarska ukrývá působivé skalní okno, Malá Pravčická brána. Zatímco její slavnější „sestra“ přitahuje davy návštěvníků, zdejší ticho a klid umožňují jiný druh zážitku. Kdo sem zavítá, objeví nejen krásu přírody, ale i nenápadný příběh lidské pomoci.

Zub času si na této skalní bráně již začal vybírat svou daň, a nebýt zásahu člověka, mohli bychom dnes tomuto místu ří-

kat spíše Malé Heraklovy sloupy. Ještě před vznikem národního parku nechala tehdejší Správa CHKO Labské pískovce dozdít jeden z rozpadajících se pilířů, čímž pomohla zachovat tento přírodní útvar i pro další generace. Další úpravy se dočkala v roce 2013, kdy zde Správa Národního parku České Švýcarsko vybudovala novou vyhlídkovou plošinu. Ta umožňuje bezpečněji obdivovat okolní scenérii a současně chrání povrch skály před opotřebením. Ano, i podrážky turistické obuvi mohou být příčinou eroze.

Na rozdíl od větší jmenovkyně je Malá Pravčická brána přístupná nejen pěšky: snadno se k ní mohou přiblížit i cyklisté. Cyklotrasa vede až k její patě. Ať už pěšky nebo na kole, toto pozoruhodné skalní okno dává návštěvníkům možnost prožít příjemný čas i mimo hlavní turistické cíle. V tichu le- sa, s výhledem na mistrovská díla vytesaná časem.

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Václav Sojka

6 | PRAVČICKÁ BRÁNA

Přiznejme si to. Pro mnoho návštěvníků je právě ona hlavním důvodem, proč se vydali do Českého Švýcarska. Pravčická brána je fenomén. Ikona. A rekordmanka hned v několika ohledech.

Jedná se o největší pískovcovou skalní bránu v Evropě. Důraz na slovo „pískovcová“ je přitom důležitý: kartami by mohla zamíchat soutěž s vápencovými branami. Pravčická brána na první pohled zaujme svým štíhlým obloukem. Snad i proto upoutala pozornost

umělců i běžných návštěvníků. Ve snaze zachytit její monumentální siluetu zaměřili k ní malíři už v 18. století. Jakmile to pokrok umožnil, vydali se k bráně ve šlépějích malířů fotografové. Dnes se dost možná jedná o nejvíce fotografovaný skalní útvar Českého Švýcarska. Vždyť kdo by u sebe neměl fotoaparát, byť třeba ve svém mobilním telefonu?

Pravčická brána je nejen hojně navštěvovaným turistickým cílem, ale i předmětem důkladného vědeckého zájmu. Na jejím po-

vrchu jsou například umístěna čidla, která sledují její pohyb. Ne každý, ale leckterý. Čas a přírodní procesy na ní stále pracují a odborníci bedlivě sledují, jak se proměňuje.

A co na ní fascinuje turisty? Magická atmosféra, kterou si dokáže udržet i přes svou popularitu. Obvykle tu bývá rušno, ale kdo se sem vydá mimo hlavní sezónu, může s trochou štěstí prožít jedinečný zážitek: chvíli, kdy se zdá, že tu zůstal s Pravčickou bránou téměř sám.

📷 Marek Král

7 | MLÝNSKÁ CESTA S VYHLÍDKOU FÉNIX

Ještě před pár lety byla Mlýnská cesta jen nenápadnou stezkou, která vedla z Mezné ke Třem pramenům převážně smrkovým lesem. Pak ale přišel rok 2022. Rok, kdy se oblast okolo Hřenska stala dějištěm rozsáhlého požáru. Oheň tehdy zasáhl rozlohu deseti čtverečních kilometrů. A co to má s Mlýnskou cestou společného? Změnilo se její okolí i turistický význam.

Cesta vede přímo skrz tehdejší požářiště, které se s ohromující silou znovu zelená.

Mladý les tu roste doslova před očima a příroda ukazuje, jak si umí s obnovou poradit. Oheň zároveň otevřel výhledy, které dříve zůstávaly skryté za hustým porostem. Dokud les znovu nevyroste, mohou návštěvníci obdivovat působivé skalní masívy, v nichž je ukrytá i samotná Pravčická brána, cíl, ke kterému Mlýnská cesta návštěvníka vede.

Aby si tohoto pohledu mohli návštěvníci užít co nejdéle, vybuchovala zde Správa Ná-

rodního parku České Švýcarsko v roce 2024 vyhlídkovou plošinu Fénix. Ta nabízí nejen dalekohled, který přibližuje Pravčickou bránu i okolní skály, ale také výstavu velkoformátových fotografií, které zachycují proměny zdejší krajiny během uplynulého století. Vyhlídková plošina je přístupná i pro osoby s pohybovým hendikepem, pokud se k ní vydají od Mezné. Zkrátka zde nepřijdou ani cyklisté, neboť Mlýnská cesta je současně cyklotrasou.

📷 Václav Sojka

8 | SOUTĚSKY

Krajinou pískovcových skal si svou cestu k Labi razí dvě menší říčky, Křinice a Kamenice. Často se přitom dostanou doslova do úzkých. Ano, řeč je o soutěskách, stísněných koridorech, kterými voda může protékat, často v sevření vysokých skal po obou březích. Takových míst je jak na Kamenici, tak i na Křinici hned několik.

Vyřkneme-li slovo „soutěsky“ před návštěvníkem, představí si mnohý spíše poklidnou plavbu na lodičce, doprovázenou

vlídným výkladem převozníka. V atmosféře horkého letního dne jsou chladivý vzduch a svěží vlhkost příjemnými průvodci výletníka. Taková představa se pak zhmotňuje třeba v Divoké soutěsce u Hřenska nebo v Obere Schleuse v Saském Švýcarsku.

Soutěsky však zdaleka nejsou jen turistickou atrakcí. Patří k jednomu z nejceněnějších přírodních prostředí v národním parku, poskytují útočiště mnoha vzácným druhům. Skorci tu loví hmyz pod vodní hladinou,

ledňáčci se mihotají nad říčním proudem, zatímco na březích můžeme vidět stavitelské úsilí bobra či otisky vydřích tlapek. Občas se objeví volavka nebo plachý čáp černý. S trochou štěstí můžeme v Kamenici spatřit mladého lososa.

V soutěskách se hromadí chladný vzduch. Vzniká tak specifické mikroklima, připomínající spíše podmínky v horských oblastech. I ve zdejších nízkých nadmořských výškách proto narazíme na chladnomilné rostliny.

📷 1,2: Marek Král, 3: Václav Sojka

9 | DOLSKÝ MLÝN

Při vzniku národního parku se mohlo zdát, že zub času osud pozůstatků obilného mlýna z 16. století již brzy zpečetí. Budoucnost památky na říčce Kamenici, kterou mnozí návštěvníci znají nejen díky slavné pohádce Pyšná princezna, ale i z řady dalších filmařských počinů, však nebyl lidem lhostejný. Pod vedením historičky správy národního parku Natalie Belisové tu během následujících dvou dekád stovky dobrovolníků odpracovaly tisíce hodin při odklíze-

ní suti, a také konzervaci a opravách mlýna i jeho bezprostředního okolí.

Romantické ruiny starých staveb, usazené mezi pískovcovými skalami, blízké pozůstatky mlýnského jezu i útlý mostek přes říčku Kamenici dokáží navodit pocit, jako by se na tomto místě doslova zastavil čas. Vyslechne-li návštěvník tuto výzvu ke zpomalení, může pod hladinou říčky spatřit mladého lososa. Chvilí pozorovat skorce při

lovu vodního hmyzu. Rychlostí sobě vlastní se tu mihne ledňáček. Rozvážnými pohyby křídel říčním kaňonem, přímo nad hlavami návštěvníků, nepozorovaně manévruje volavka.

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Václav Sojka

10 | JETŘICHOVICKÉ VYHLÍDKY

Výškový profil pěší trasy přes tři slavné vyhlídky na Jetřichovicku, Mariinu vyhlídku, Vilemíninu stěnu a Rudolfův kámen, připomíná zdařilou resuscitaci pacienta. Nahoru, dolů, nahoru... a zase dolů. Aby si návštěvník tuto trasu užil bez újm, je dobré vybavit se pohodlnou obuví, v horkých dnech nepomenout na dostatek pití a za chladného či větrného počasí přidat i pořádné oblečení.

Nejnávštěvovanější z uvedených trojice je Mariina vyhlídka, místo jako stvořené pro ro-

mantické duše. Altánek na jejím vrcholu byl totiž původně svatebním darem knížete Ferdinanda Kinského jeho choti Marii. Měl podobu elegantního řeckého templu. Konstrukci z poloviny devatenáctého století časem vystřídaly jednodušší pojaté stavbičky. Teprve v roce 2021 altánu Správa Národního parku České Švýcarsko navrátila v rámci rekonstrukce honosnější vzhled, inspirovaný původní podobou.

Další dvě vyhlídky nesou jména jiných členů rodiny Kinských. Vilemínina stěna, pojmenovaná po matce Rudolfa Kinského, někdejšího majitele panství, nabízí nádherný výhled na zvláštnou krajinu Českého Švýcarska. Rudolfův kámen, nejvýše položený z trojice, zase slibuje dobrodružný výstup po schodech a žebřících zrekonstruovaných správou parku v roce 2023. Vynaložená ná-maha návštěvníka odmění výhledem na nekonečný horizont lesů a skal.

12 | RYSÍ STEZKA

V pěkném smíšeném lese přiléhajícím bezprostředně k Mezní Louce se od roku 2015 skrývá Rysí stezka, místo, kde se příroda stává hřištěm i učebnou zároveň. Tato interaktivní trasa vytvořená Správou Národního parku České Švýcarsko především pro rodiny s dětmi, zve k objevování přírody skrze vlastní smysly a prožitky.

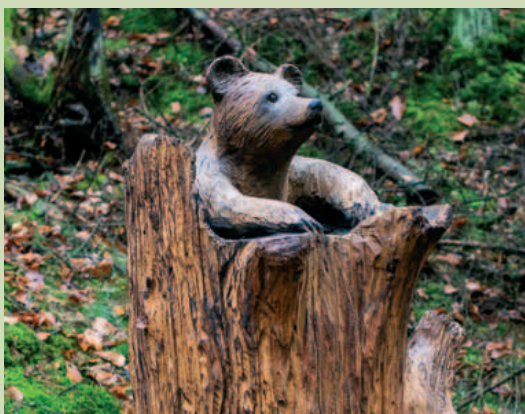
Stezka vede přímo lesem a nabízí řadu hravých prvků, které podpoří nejen dětskou

zvědavost, ale osvěží i znalosti dospělých. Kdo se odváží stát se larvou lýkožrou-ta smrkového a pochopit jeho roli v lesním společenství? Jaké to je být mládětem v dutině stromu a čekat na návrat ptačích rodičů? Kdo z návštěvníků se ukáže jako nejsilnější a dokáže nadzvednout modely lesních zvířat?

Pohled z vyvýšené lávky zde zase umožňuje pochopit, jak se les obnovuje po vichřici,

ci, která vyvrátila množství stromů. Rysí stezka je hravým prostorem, který ale nabízí i místa k odpočinku. Návštěvník si tu může jednoduše i vychutnat šumění vzrostlých dubů, buků či borovic. Stačí se na chvíli zastavit a vnímat les tak, jak ho vnímá rys. Trpělivě, pozorně a s respektem.

📷 Richard Nagel

📷 Václav Sojka

11 | ČESKÁ SILNICE

Široké údolí nesoucí jméno Česká silnice dnes slouží jako klidná trasa do nitra národního parku a dále až do sousedního Saského Švýcarska. Návštěvník, který se tudy vydá, možná ani netuší, že kráčí v dávných šlépějích nejen lidí, ale i zvířat. Místní naučná stezka, vytvořená Správou Národního parku České Švýcarsko v roce 2020, přibližuje dlouhou a bohatou historii této cesty skrze labyrint pískovcových skal.

Příběh cesty začíná již ve střední době kamenné, kdy se údolím prodírala migrující zvěř. Právě jejího pohybu koridorem vedoucím mezi spleťtými skalami dokázali lovci doby kamenné dobře využít ke svému prospěchu. Výrazně později, ve středověku, tudy již vedla obchodní stezka spojující české země s Lužicí. Strategický význam České silnice se však ne vždy pojil s prosperitou. Existenci této spojnice využilo ve druhé polovině 18. století například pruské vojsko, což obyvatelům místních vesnic přineslo četná utrpení.

Dnes zde vládne především poklidnější turistický ruch. Návštěvníci si mohou nejen projít stezku s naučnými tabulemi, ale také vyzkoušet vědomostní hru propojující historii místa s přírodními zajímavostmi. Kdo si rád připomene pohádkové příběhy, ten jistě ocení možnost navštívit původní filmařskou kulisu z natáčení pohádky Pyšná princezna. A kdo dává přednost aktivnímu pohybu, může cestu využít jako cyklotrasu a vyrazit na výlet do Saského Švýcarska.

13 | RŮŽOVSKÝ VRCH

Nepřehlédnutelný kužel Růžovského vrchu stojí vysoko nad okolní krajinou. Se svou nadmořskou výškou 619 metrů je nejvyšším bodem národního parku a současně připomínkou, že České Švýcarsko nejsou jen pískovce. Na jeho utváření dnešní krajiny se podílela i dávná sopečná aktivita.

Stejně jako další vulkanické kužely v okolí je Růžovský vrch pokrytý především bu-

činami. Stromy zde dosahují úctyhodného věku, a tak porosty na jeho svazích působí pralesovitým dojmem. V podrostu se skrývají staré, tlející kmeny. Mechem obrostlé balvany a rozsáhlé suťové svahy dodávají místu tajemnou atmosféru.

Vrchol Růžovského vrchu sice nenabízídaleké výhledy, pokrývá jej hustý les, tím spíše však návštěvníka potěší nezvyk-

lé pohledy do vzdálenější krajiny, které se často překvapivě otevírají během putování po strmě stoupající či klesající pěšině. Pokud hledáme v Českém Švýcarsku prožitek ticha a neporušené přírody, pak právě zde jsme na správném místě. Stačí na chvíli zastavit, zaposlouchat se do šumění listů.

📷 Václav Sojka

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Marek Král

📷 Václav Sojka

14 | ÚZKÉ SCHODY

Na pěšině vedoucí z Doubice směrem k osadě Na Tokání leží místo, které si právem vysloužilo název Úzké schody. Některé mapy ho uvádějí i pod jménem Myší díry, což napovídá, že se zde návštěvníci musí připravit na těsné prostory a trochu dobrodružství.

Skalní masiv, do jehož pukliny je vsazen strmý ocelový žebřík, nabízí omezený, ale

působivý výhled do lesnatého údolí při jeho patě. Stoupání mezi úzkými skalními stěnami sice ještě není via ferrata, ale odvahu si vyžádá. V puklině je místy tak těsně, že vyšší lidé musí počítat s drobnými akrobatickými manévry.

Pro ty, kterým by zdolání žebříku činilo potíže, vede kolem skalního masivu schůd-

nější cesta. Ať už si návštěvníci zvolí kteroukoliv trasu, mohou svůj výlet završit návštěvou historických loveckých srubů Na Tokání, které se nacházejí jen pár stovek metrů od Úzkých schodů.

16 | PŘEVISY A JEJICH DÁVNÍ OBYVATELÉ

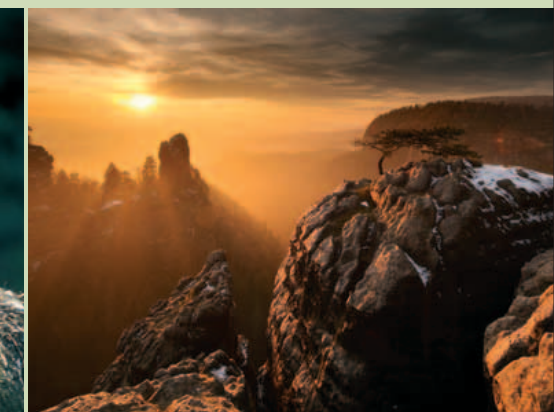
Skalní převisy rozeté po celém území Českého Švýcarska sloužily lidem jako úkryt už od střední doby kamenné, tedy krátce po ústupu posledního zalednění. Archeologové na některých místech objevili doklady jejich pobytu. Patří k nim pazourkové nástroje, zbytky ohnišť i kosti ulovených zvířat.

Dávní lidé pravděpodobně využívali převisy sezónně. Mohly jim sloužit jako lovecké zá-

kladny v obdobích, kdy krajinou táhla stáda sobů nebo kdy se do říčních toků vraceli lososi. Některé převisy jsou natolik prostorné, že pod nimi mohly pobývat celé skupiny lidí. Nejen v době kamenné, ale i mnohem později.

Historické prameny a místní názvy naznačují, že v těžkých dobách nacházeli ve skalních úkrytech útočiště i obyvatelé okolních vesnic. Příkladem je Velký pruský tábor, kde

se podle všeho ukrývali lidé během vpádu pruských vojsk. Pokud návštěvník vstoupí pod některý z rozlehlých skalních převisů, může si i dnes živě představit, jakou ochranu převisy v pískovcových skalách dokázaly lidem poskytnout.

📷 Václav Sojka

📷 1: Tomáš Salov, 2,3: Václav Sojka

15 | PÍSKOVCOVÉ SKÁLY

Pískovcové skály tvoří podstatu celého Českého i Saského Švýcarska. Jsou svědky pradávnejší minulosti: pozůstatkem moře, které utvářelo geologický základ zdejší krajiny před stovkami miliónů let. Během přibližně 50 miliónů let jeho existence se na dně usazovaly mohutné vrstvy písku, které se postupně stmelily v pevnou horninu.

Nic však netrvá věčně. Geologické síly nakonec moře odsunuly a následovaly další

milióny let eroze. Voda, vítr, mráz, vegetace i pohyby zemské kůry začaly pískovcovou tabuli přetvářet a rozčleňovat. Dnes můžeme obdivovat velkolepé dílo těchto přírodních sil. Jsou jím rozeklané skalní věže, soutěsky, převisy i pískovcová bludiště, která vytvářejí jedinečný ráz dnešní krajiny.

Zatímco nám chůze v písku může připadat, jako bychom se opět procházeli po mořské

pláži, okolní skály nesou otisky geologických věků. Každá vrstva vypráví svůj příběh. Pískovec je tvárný a příroda mu vtiskla nespočet podob: od jemných detailů až po monumentální útvary. A i když skály působí pevně, proces přeměny nikdy nekončí. Gravitační síla čas od času přivolá další skalní blok nebo i celou věž k sobě.

17 | KLIDOVÁ ÚZEMÍ

Co vlastně ochránci přírody schovávají v klidových územích? Někdo s myšlenkou, že jsou tu místa, kam by neměl vstupovat, dokáže žít docela snadno. Jiní se s tím ale smiřují jen těžko a představa zakázaného území provokuje otázky. Je tam snad ukryto něco, co smejí vidět jen vyvolení?

Ve skutečnosti nejsou klidová území národního parku ničím jiným, než obyčasným po-

kojem a ložnicí zdejších divokých obyvatel. Jak by se nám asi žilo, kdyby každý den někdo nakukoval do našeho bytu? Nebo se dokonce procházel ložnicí? I zvířata a rostliny potřebují prostor, kde mohou nerušeně žít, růst a rozmnožovat se.

To ale neznamená, že by se do klidových území nedalo nahlédnout vůbec. I jimi vedou značené turistické stezky, po kterých

se návštěvníci mohou vydat. Pokud se chovají tiše a pozorně, možná zahlédnou něco, co by jim jinak zůstalo skryto. V každém případě jsou klidová území divokým srdcem každého národního parku.

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Václav Sojka

18 | SPÁLENÍŠTĚ

Oheň může v naší hustě osídlené krajině způsobit mnoho nepříjemností. Se stále častějšími suchými a horkými léty je důležité si s ním nezahrávat. K velkým problémům přitom může vést i zdánlivá maličkost: nedopalek cigarety, odhozená skleněná láhev. A úmyslné roždělávání ohně v přírodě? To je čirá nezodpovědnost!

Pokud už požár vznikne, v přírodním prostředí se podobá ráně, kterou si krajina za-

čne téměř okamžitě hojit. Největší požár v Českém Švýcarsku, který v roce 2022 zachvátil oblast Hřenska, zanechal spálenou plochu o rozloze přes 1 000 hektarů. Dnes zde však návštěvník může sledovat rozvíjející se přirozený les. Břízy, borovice, osiky a další pionýrské dřeviny zde rostou téměř neuvěřitelnou rychlostí.

Jak vypadá takto zahojená krajina po téměř dvaceti letech? Odpověď nabízejí sva-

hy Havraního kamene u Jetřichovic, kde v roce 2006 shořelo 18 hektarů lesa. Dnes by laik už nepoznal, že se tu kdy požár odehrál. Místo pokrývá druhově pestrý, mladý les, důkaz neuvěřitelné obnovovací síly přírody.

📷 Václav Sojka

19 | ZVÍŘATA, KTERÁ K NÁM MLUVÍ

Národní park České Švýcarsko je domovem mnoha druhů zvířat, která se v naší přírodě vyskytují přirozeně. Některá z nich však můžeme považovat za jakési mluvčí všech ostatních zvířat. Nejen proto, že jsou vzácná, ale i proto, že nám ukazují, jak si vedeme ve snaze o spolupráci s přírodou. Pokud se takové druhy odmlčí a ze zdejší krajiny mizí, je to varování. Pak víme, že něco děláme špatně. Pokud se jim naopak daří, nebo se dokonce rozšiřují i do dalších oblastí, je to zpráva, že dokážeme žít s přírodou v rovnováze.

V minulosti zprávu o špatném zacházení s přírodou vyslal sokol stěhovavý. Jeho příběh je dnes vyprávěním o velkém návratu. Kvůli jedům používaným v zemědělství byl u nás zcela vyhuben. Tuto lidskou chybu se s vynaložením velkého úsilí podařilo napravit. Koncem 80. let minulého století se tohoto úkolu chopili ochránci přírody v sousedním Sasku. S pomocí českých kolegů se podařilo hnízda na obou stranách hranice ochránit. A tak sokoli dostali novou šanci hnízdit ve zdejších pískovcích, vyvádět svá mláďata.

Že národní park není špatný nápad, potvrzuje čáp černý. Je plachý, odlišně od svého bílého příbuzného se lidí straní. Do Českého Švýcarska se rozšířil spontánně a hnízdí zde jak na stromech, tak i na skalních římsách. S čápem v názoru na národní park souhlasí i vlk obecný. Ten se přistěhoval v roce 2017. Má ale jednu námitku: pro něj by mohl být národní park větší. Území parku vlk používá spíše jako ložnici – k životu potřebuje prostoru mnohem více.

20 | OHROMUJÍCÍ MIKROSVĚTY

Už jsme se nabažili velkolepých výhledů do daleké krajiny? Pak můžeme pozornost zkusit zaměřit jinak! Fascinující podívání nás čeká doslova na každém kroku. Stačí zpomalit a ponořit se do tajemného světa mechů, jätrovek a lišejníků.

V Národním parku České Švýcarsko najdeme přes tři sta druhů mechů. Tyto rostlinky jsou mistry v zadržování vláhy: vody dokážou pojmout obrovské množství. Právě díky

mechům, které často vypadají jako ohromné zelené polštáře, vládne zdejšími roklím a údolím často nezaměnitelná, sytě zelená barva. Vedle mechů zde rostou také jejich příbuzné jätrovky. Jejich tvary mohou být úžasné a často probudí naši fantazii. Třeba ty, které svým tvarem připomínají malé tropické ostrůvky.

Součástí zdejších malých vesmírů jsou i lišejníky, houby úzce spřátelené s řasami.

Často nás zaujme prášenka žlutá: dokáže v nás vyvolat podezření, že skalní stěny jsou tu natřené svítivou barvou. Jindy se setkáme s drobnými, úžasně tvarovanými dutohlávkami. Jak bychom tyto světy vnímali, kdybychom se dokázali zmenšit na velikost mravence?

📷 Václav Sojka

📷 Václav Sojka

21 | CESTA VODY

V krajině Labských pískovců a Českého Švýcarska je voda vzácným hostem. Jakmile déle nezaprší, mnohé potůčky vysychají a proměňují se v dočasné toky, které čekají na další déšť. Přesto hrají klíčovou roli při utváření zdejšího reliéfu.

Na své cestě k Labi, páteří celé krajiny, se voda postupně zařezává do měkkého pískovcového podloží. Po tisíciletí tak prohlubuje kaňonovitá údolí a rokle, které tomu-

to kraji dávají jeho jedinečnou tvář. Tam, kde koryto dovolí, se voda stává domovem bujně vegetace. Snad nejvýraznějšími rostlinami jsou lakušníky, jejichž dlouhé stonky a jemné bílé květy se celoročně vlní pod hladinou jako volně splývající vlasy.

Pokud chceme vodu alespoň na části její cesty doprovodit, můžeme se vydat třeba podél Jetřichovické Bělé z Jetřichovic

ke Královskému smrku. Právě zde lakušnickové polštáře v průzračné vodě ostře kontrastují s čistým, písčitým dnem meandrujícího potůčku. A kdo ví, možná se v džungli vodních rostlin skrývají nedávno vypuštění malí lososí. Každé jaro se Jetřichovická Bělá stává doslova inkubátorem pro lososy obecné, o jejichž návrat do našich řek lidé usilují.

25 LET SPOLEČNĚ PRO LIDI A PŘÍRODU

📷 Václav Sojka

22 | DROBNÉ SAKRÁLNÍ PAMÁTKY

Život v pískovcové krajině nikdy nebyl snadný. Tvrdá práce a odříkání byly každodenní realitou, a snad právě proto byli zdejší obyvatelé pevně spojeni s vírou. Svou zbožnost a naději vtiskávali do okolní krajiny, kde dodnes nacházíme drobné sakrální památky jako svědky jejich příběhů, radostí i strastí. Mnohé z těchto sakrálních památek Správa Národního parku České Švýcarsko udržuje či opravuje.

Některé z těchto památek vznikly z vděčnosti za vyslyšené modlitby, jiné jako prosba o odpuštění spáchaného hříchu. Možná byly některé vztyčeny i ze strachu či pověrčivosti, v naději, že ochrání před neštěstím. Křížky u cest, smírčí kříže, skalní kapličky i prosté obrázky zavěšené na stromech mají v krajině České Švýcarska své místo už po staletí.

Tyto drobné památky jsou často umístěné docela nenápadně, splývají s okolím a nepozorný návštěvník je snadno mine. Ale kdo zpomalí, pozorně se dívá a nechá na sebe působit atmosféru skalnaté krajiny, může se od těchto tichých svědků minulosti dozvědět jejich dávná poselství.

📷 Václav Sojka

23 | DNY ŘEMESEL

Louka u Královského smrku se každoročně proměňuje v živoucí skanzen. Po dobu téměř jednoho týdne se tu pravidelně odehrávají Dny lesních řemesel, pořádané Správou Národního parku České Švýcarsko ve spolupráci s Etnologickým ústavem Akademie věd ČR. Akce zve návštěvníky do světa dávných řemeslných tradic, které by jinak mohly upadnout v zapomnění.

Se středověkým osídlováním krajiny přišla i rostoucí potřeba dřeva. Lesy se měnily pod rukama sklářů, uhlířů, dehtařů a dalších řemeslníků. Vyrábělo se dřevěné uhlí, potaš, dehet i smola, páčila se keramika, tavilo železo. Vědci dnes tyto postupy dokumentují a experimentálně ověřují, aby uchovali dědictví minulosti.

Návštěvníci si během Dnů řemesel mohou vyzkoušet foukání skla a být svědky pečení chleba v jednoduché peci nebo výroby dřevěného uhlí v milíři. Nechybí ani tematické exkurze, přednášky či tvůrčí dílny pro děti i dospělé. Akce je součástí certifikovaných regionálních zážitků a koná se obvykle v srpnu. Přesný termín konání Správa Národního parku České Švýcarsko zveřejňuje v aktuálním programu akcí pro veřejnost.

📷 Dana Štefáčková

24 | INFORMAČNÍ STŘEDISKA

Nemůžete se rozhodnout, kam vyrazit? Hledáte tipy na výlet, ale stále tápete? Nebo byste si rádi odvezli suvenýr, který vám připomene krásy Českého Švýcarska? Pak se určitě vyplatí zamířit do některého z informačních středisek. Správa Národního parku České Švýcarsko buď přímo přispívá na jejich provoz, nebo se podílí na školení pracovníků, aby návštěvníci získali kvalitní a ověřené informace.

V celém regionu najdete řadu informačních center, ale ta podporovaná správou parku jsou v Hřensku, Jetřichovicích, Srbské Kamenci, Dolní Chřibské a Krásné Lípě. Právě to posledně jmenované se může pochlubit i zajímavou expozicí, která návštěvníkům přibližuje zdejší jedinečnou a tajuplnou krajinu.

Každé z těchto středisek nabízí nejen aktuální informace o turistických trasách, ale

také mapy, tipy na výlety a možnost zakoupení suvenýrů s regionální tematikou. Návštěvníci zde mohou získat i cenné rady ohledně bezpečnosti v terénu či ochrany přírody. Znalí pracovníci rádi pomohou s plánováním trasy, doporučí zajímavá místa a podělí se o zajímavosti z historie a přírodních zvláštností oblasti.

📷 Jakub Juda

25 | PLŠÍKOVA ZAHRADA

Příjemný prostor k odpočinku i poznávání přírody. To je Plšíkova zahrada, přiléhající k budově Správy Národního parku České Švýcarsko v Krásné Lípě. Po rozsáhlých úpravách, dokončených v roce 2024, je nyní přístupná i veřejnosti. Zároveň jedinečný areál slouží jako místo pro environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu. Návštěvníkům je k dispozici denně v otevírací době od 8 do 20 hodin.

Zahrada je rozdělena do několika tematických celků. V centrální části se nachází ven-

kovní kuchyně a prostor pro příležitostné nocování v jurtách. Okolí zdobí ovocné stromy, květnatá louka a přírodní jezírko s molem, které umožňuje pozorování vodních živočichů. Přírodně laděná část areálu zahrnuje také povalový chodník vedoucí porostem, kde si návštěvníci mohou prohlédnout rozdíly mezi přirozeným lesem a dřívě uměle vysazovanými monokulturami.

Prostor je doplněn o lavičky a dřevěné sochy, vytvořené během dřevosochařských sym-

pozií. Zajímavostí je i plot oddělující zahradu od provozní části správy parku, který slouží jako malá geologická expozice.

Příležitostně je Plšíkova zahrada dějištěm akcí pro veřejnost, například oslav Evropského dne parků, jindy se zde návštěvník může setkat se školními skupinami či účastníky příměstských dětských táborů. Zahrada je zkrátka otevřena všem, kdo si chtějí užít chvíle klidu v kultivovaném prostředí, načerpat nové znalosti nebo se zúčastnit některé z ekovýchovných akcí.

UČÍME SE KOMUNIKOVAT S VEŘEJNOSTÍ V DOBĚ PŘEMÍRY INFORMACÍ A PODNĚTŮ

Naučná stezka Údolím říčky Křinice všemi smysly (Krásná Lípka - Kyjov). © Jakub Juda

Národní park České Švýcarsko letos slaví významné jubileum: byl vyhlášen už před 25 lety, a každé takovéto výročí vybízí k bilancování a k pohledům do minulosti, ale i do budoucnosti. Od počátku existence Správy Národního parku České Švýcarsko se vedle ochrany přírody a péče o ekosystémy i kulturní dědictví této krajiny řešila i efektivní komunikace důležitých témat ve směru k veřejnosti – místním i návštěvníkům. Od založení se také věnovala velká pozornost environmentální výchově a osvětě dětí a mládeže.

Všechny události, které proběhly za čtvrtstoletí existence národního parku na jeho území i v okolním světě, ovlivnily podstatně i samotnou práci s veřejností a přinesly a přinášejí nová témata, která je třeba komunikovat, i nové přístupy, jak to realizovat. Výraznou proměnou, kterou bylo a je třeba vysvětlovat, je změna a rozpad lesních porostů díky dlouhotrvajícím suchům, kůrovcové kalamitě či požáru v roce 2022. Za dobu existence parku se ale výrazně změnila i celá společnost. Posunul se vývoj v oblasti informačních technologií. V době pandemie covidu se například velká řada osvětových aktivit přenesla do on-line světa a i po ústupu této nemoci zde již zůstala.

Na počátku existence národního parku se informace propagovaly ve velké míře v tiš-

těných médiích, a nyní se neobejdeme bez sociálních sítí, přes které putuje většina informací určených široké veřejnosti. Je na jedinou nutné s nimi umět dobře pracovat, aby byly hlavně přínosem v oblasti šíření informací o ochraně přírody a péči o chráněné území. Komunikace na sociálních sítích přinesla do oblasti práce s veřejností i některá negativa: rychlejší šíření různých dezinformací, či stupňování nenávistných postojů. Je to tedy opět něco nového, s čím je třeba umět i v ochraně přírody pracovat.

Práce s veřejností a environmentální osvěta se bezesporu podstatně proměnily. Vy-užíváme nové přístupy, nové technologie, informace se šíří několikanásobně rychleji. Pomalu, ale jistě přebírá řadu aktivit umělá inteligence. Na druhou stranu jsou lidé přehlcní informacemi z různých zdrojů a je těžší hledat cesty, jak zajistit, aby **klíčová sdělení** národního parku doputovala tam, kam mají, tedy k návštěvníkům národního parku, místním lidem nebo dětem na ekoprogramech, a hlavně zapůsobila tak, jak potřebujeme.

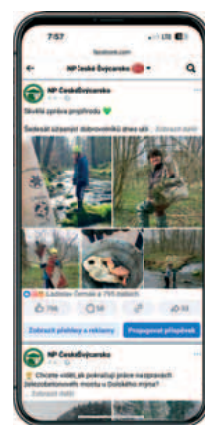
To, co dříve přinášelo efekt, bylo zajímavé a bavilo, nemá už v dnešním světě takové dopady. Sdělení na infotabulích proto zkracujeme, nahrazujeme názornými piktoqramy, QR kódy. Místo letáků častěji produkujeme efektivnější krátká videa, dlouhé texty nahrazuje-

me komiksovými příběhy. Důležitějším principem než encyklopedické sdělování informací se nyní jeví vyprávění příběhů o tom, co zdejší příroda potřebuje, aby nedocházelo k jejímu ničení. Stupňují se snahy o prohlubování vztahu k ní a podporují se aktivity, do kterých se může zapojit široká veřejnost.

Na další období dynamických změn v oblasti působení na veřejnost jsme společně s externími odborníky připravili **Koncepci environmentálního vzdělávání a osvěty Národního parku České Švýcarsko**, která by nám v dnešní komplikované době měla pomoci sdělovat přátelsky, srozumitelně a s respektem, co a jak v národním parku chráníme a jaký má význam zachování jedinečného území pro další generace, tak abychom veřejnost získali pro **myšlenku národního parku**. Protože i přes veškerý technický pokrok bude nenarušená příroda pro lidi stále důležitá a přímý kontakt s ní pro zdravý psychický vývoj ničím nenahraditelný.

Jarmila Judová

Facebook Správa
NP ČS FB/
NPCeskeSvycarsko

ZAČTĚTE SE DO NOVÝCH PŘÍBĚHŮ Z ČESKÉHO ŠVÝCARSKA

Obálka komiksu

Jeden z vnitřních listů komiksu

Správa Národního parku České Švýcarsko připravuje řadu materiálů v rámci vzdělávání a osvěty návštěvníků parku i účastníků ekoprogramů. V letošním roce můžete v infocentrech v regionu objevit nový komiks s názvem **Tadeášův sen o lese aneb Příběh lesa: Neodcházím, jen se měním**.

Tento komiks volně navazuje na komiks předchozí s názvem **Rozumovi na cestách** a vypráví tentokrát příběh Tadeáše Rozuma, který ve snu putuje časem s profesorem Hugem na zázračném stroji Minbudo a společně s ním objevuje příběh lesů Českého Švýcarska. Během svých cest po Národ-

ním parku České Švýcarsko si určitě komiks na nějakém našem infocentru vyzvednete a přečtete. Dozvíte se o tom, jak to v lesích vypadalo za lovců a sběračů či v době rozmachu lesních řemesel nebo za Marie Kinské. Podíváte se ale i do budoucnosti lesů, které byly zasaženy požárem i kůrovcovou kalamitou.

Příběhy jsou doplněny pracovními listy, kde si každý může ověřit své znalosti, nebo je doplnit o nové informace. Komiks je vhodný i jako materiál do výuky ve školách na téma ekologie a vývoj lesa.

Snad se nám všem díky příběhu Tadeáše podaří lépe porozumět složitým a dlouhodobým procesům vývoje lesa, který svou délkou mnohonásobně překračuje čas vy-měřený lidským životům.

Pokud na komiksy zrovna nenarazíte ve fyzické podobě, naleznete je stejně jako řadu dalších materiálů ke stažení na webu Správy Národního parku České Švýcarsko: <https://www.npcs.cz/evvo/komiks>

Jarmila Judová

Ilustrátor Petr Herold.
© Rostislav Křivánek

i Aby vás i na příští sezónu čekalo nějaké překvapení, nezhálíme a už v těchto dnech společně s autorem textů Rostislavem Křivánkem a ilustrátorem Petrem Heroldem vymýšlíme další díl komiksu. V příbězích si Tadeáš vyzkouší různé profese, které jsou důležité pro péči o národní park, a prožije tak zajímavá dobrodružství se strážci národního parku, s botanikem, lesníkem i dalšími lidmi ze správy parku...

Tiskoviny Správy NP České Švýcarsko jsou realizovány díky projektům, které jsou spolufinancovány Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. Projekt Komiks Rozumovi bude dokončen v říjnu roku 2025 a celkové způsobené výdaje na projekt činí 1 200 122 Kč.

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

ING. WERNER HENTSCHEL

Osobnost a vizionář ochrany přírody – 80 let života

27. 9. 2008, společná česko-německá exkurze v Jizerských horách. © Hana Hentschelová

V životě se odehrává řada situací, příběhů a momentů, které člověku zůstanou do konce života v paměti. To je případ i společného života, a nejen pracovního, s vedoucím Správy Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce Ing., Wernerem Hentschelem.

Konec léta v roce 1991 znamenal příchod Wernera Hentschela na Správu do jejího sídla v Hudečkově ulici v Děčíně. Nového vedoucího představil kolega Mgr. Vít Friml, který v té době byl velmi zkušeným pracovníkem na Správě. Pohledem dnes již pamětníka bych období pod vedením pana Hentschela popsal jako období nasazení, kamarádství a obětavosti pro věc. Význam jeho osobnosti se projevoval při vytváření pracovního prostředí pro kolektiv Správy i při jednáních, která byla vždy vedena ve prospěch zájmů ochrany přírody. Za zásadní považuji např. vymístění trasy dálnice z okolí Tisé nebo postoj k vodním dílům na Labi. Osobnost Wernera Hentschela byla násobena jeho tělesnou konstitucí, protože kamkoliv vešel, byl zcela vyplněn prostor, a to byla právě i výhoda pro jednání, která obvykle končila udoláním protistrany. Pamatuji si řadu momentů, kdy v Praze, v sídle ústředí, byl postrachem pro některé kole-

gy, protože dokud nedostal, co potřeboval, neodešel z jejich kanceláře, a v řadě případů i různý materiál ponechaný na chodbách ústředí měl při pohledu W. Hentschela jistotu přesunu na pracoviště do Děčína.

Myslím, že období, kdy W. Hentschel působil ve funkci vedoucího Správy, bylo obdobím řady šťastných náhod a okolností, které daly dohromady výborný tým, kde každý dobře znal svou pozici a úlohu. Nestorem ochrany přírody byl tehdy na Děčínsku pan Jiří Marek, který Pavla Bendu a mě, ještě za dob studií, přivedl k ochraně přírody. Kolega Karel Stein – též nově nastupující – se projevil rozvahou, klidem pro řešení problémů a nekonečnou studnicí znalostí o oblasti Děčínska, včetně jeho historie. Václav Sojka a Rainer Marschner, nastupující strážci ochrany přírody s vynikající znalostí přírody Labských pískovců, byli významnou oporou pro praktické řešení pracovních úkolů, zejména při realizaci managementových opatření. Ze stávajících zaměstnanců se o administrativní chod starala paní Alena Pokorná. Obecnou ochranu přírody, péči o dřeviny a stavební agendu zajišťovaly Věra Malíšová a Renata Šťastná.

Jednou z opakovaných hlášek, které v tomto období W. Hentschel pronášel, byla: „... vy ochranáři byste ještě seděli na bedýnkách od zeleniny, kdybych sem nepřišel.“ Možná tento slovní obrat zní nadsazeně, ale v té době byl pravdivý, protože podmínky pracovního prostředí Správy před jeho nástupem byly tristní, doprovázené neustálým stěhováním sídla Správy.

V tomto období byla zahájena příprava podkladů pro vyhlášení Národního parku České Švýcarsko. Zpočátku měl tento pracovní úkol v kompetenci Mgr. Vít Friml, ale po jeho odchodu byl i vlivem narůstající agendy profesně rozdělen mezi pracovníky Správy. V týmu se později objevil i pan Ing. Miroslav Horák, který jako důchodce velmi razantně vystupoval na jednáních a zároveň velmi pečlivě zpracovával podklady pro MŽP. Jeho pozici lesníka převzala později manželka vedoucího, Ing. Hana Hentschelová. Tento nevelký kolektiv fungoval velmi efektivně, každý z nás znal svou úlohu a pracoval s citem pro ochranu přírody.

Ing. Hentschel se významně zasloužil o rozvoj přeshraniční spolupráce v ochraně přírody s institucemi v Sasku, a tato aktivita je předkládána jako vzorová ukázka přeshraniční spolupráce v rámci ochrany přírody střední Evropy.

Popřejme panu Werneru Hentschelovi šťastné období a pevné zdraví i do dalších let.

Petr Bauer

19. 12. 2007 – SCHKO Labské pískovce Děčín, Dr. Jürgen Stein a Ing. Werner Hentschel (odchod Ing. Hentschela do zaslouženého důchodu). © Petr Bauer

Národnímu parku České Švýcarsko popřáli k jeho 25. narozeninám také ředitelé dalších národních parků.

Milé kolegyně a kolegové z Národního parku České Švýcarsko, srdečně vám blahopřejeme k 25. výročí vašeho národního parku. Velice si vážíme toho, že společně s vámi můžeme pečovat o přírodní prostor Labských pískovců na obou stranách hranice a rozvíjet ho. Podle motta všech světových národních parků „Nechat přírodu přírodě“ společně chráníme více než 17 000 hektarů této jedinečné krajiny lesů a skal. Naše koordinované počínání během kůrovcové kalamity a zvládnutí následků požáru tento vztah ještě posílilo. Těšíme se na pokračování vzájemné spolupráce ku prospěchu přírody, obyvatel a návštěvníků Česko-Saského Švýcarska.

Uwe Borrmeister
ředitel Správy Národního parku Saské Švýcarsko

Před nějakými 90 miliony let daly pradávne Krkonoše a Jizerské hory v podobě připlaveného písku základ dnešnímu Českému Švýcarsku. A před pětadvaceti lety jsme v Krkonoších a Jizerských horách s nadšením uvítali, že České Švýcarsko rozšiřuje naši malou rodinu českých národních parků. Asi jsme tak nějak spojení osudem v časech a měřítkách geologických i lidských. K vašim krásným pětadvacetinám vám od nás z hor přejeme, abyste mohli světový unikát jménem České Švýcarsko účinně chránit s plnou podporou a pochopením místních i přespolních. A aby fascinující dynamika jedinečné přírody tohoto koutu naší země mohla uchvacovat a okouzlovat další a další generace odborníků i laiků.

Robin Böhnisch
ředitel Správy Krkonošského národního parku

Jako asi nejdéle sloužící radní a pamětník přípravy NP České Švýcarsko blahopřeji tomuto chráněnému území k významnému výročí. Poděkování si zaslouží všichni místní, ale zejména kolegyně i kolegové ze Správy NPČŠ, kteří se příkladně starají o svěšené přírodní hodnoty a obstáli ve vypjatých situacích v souvislosti s požárem a jeho dopady. Máte můj obdiv!

Tomáš Rothröckl
bývalý dlouholetý ředitel Správy NP Podyjí
a člen Rady České Švýcarsko

Tak Českému Švýcarsku je už pětadvacet! Nádherný věk! Dynamický! Když šumavskému parku bylo 25, končilo nám jedno dlouhé turbulentní období. Přeji vám, přátelé, aby ani vás už nepotkávaly žádné turbulence. A aby ono částečné „vyhoření“ bylo nakonec obrodou půdou pro naplnění všech klíčových cílů. A cestou k lásce a hrdosti všech místních i návštěvníků ke skutečné a nefalšované přírodě!

Pavel Hubený
ředitel Správy Národního parku Šumava

K 25. výročí Národního parku České Švýcarsko přeji tomuto jedinečnému koutu přírody, aby se místa po kůrovcové kalamitě a ničivém požáru, která jsou někdy vnímána jako místa „zmaru“, proměnila v úžasný amfiteátr, kde příroda v plné míře ukazuje svou tvořivou sílu a schopnost regenerace. Ať je nejen pro nás ostatní národní parky symbolem naděje a příkladem, jak příroda dokáže překonávat i ty nejtěžší rány. Ať je České Švýcarsko místem pro bádání, kde vědci i nadšenci mohou objevovat unikátní faunu a flóru národního parku a odhalovat tajemství přírodních procesů.

Přeji národnímu parku zvědavé a současně ukázněné návštěvníky, kteří dokážou naplno vnímat a ocenit krásu pískovcových bran, skalních věží, soutěsek či roklí a zároveň se zde budou chovat tak, aby tato krása zůstala zachována i pro další generace.

V neposlední řadě přeji Národnímu parku České Švýcarsko, ať je i nadále unikátním životním prostorem pro všechny, kteří v něm a v jeho okolí pracují a žijí.

Ing. Pavel Müller
ředitel Správy Národního parku Podyjí

Krajina Národního parku Saské Švýcarsko. © Richard Nagel

JUBILEJNÍ ROK V ČESKOSASKÉM ŠVÝCARSKU, KRAJINĚ LABSKÝCH PÍSKOVců

Oběma národním parkům v oblasti Labských pískovců, Českému i Saskému Švýcarsku, bylo dáno, že mohou svá výročí slavit společně. Tato jedinečná chráněná území na sebe přímo navazují a těší se také velké oblibě především u pěších turistů, kteří do Labských pískovců přicházejí za přírodou i krásnými výhledy do krajiny. Zatímco České Švýcarsko je jedním ze čtyř národních parků v České republice, je Saské Švýcarsko jedním ze 16 německých národních parků. Oba tyto parky byly dříve chráněnými krajinnými oblastmi. Ty, jedná se o CHKO Saské Švýcarsko a CHKO Labské pískovce, nadále existují. Stranou řečeno, CHKO Saské Švýcarsko oslaví své sedmdesáté výročí v příštím roce, v ještě dalším roce, tedy 2027, pak oslaví CHKO Labské pískovce padesát pět let existence. Samotné národní parky, které později byly založeny v jádrových oblastech chráněných krajinných oblastí, tvoří jen asi čtvrtinu celé geografické oblasti Labských pískovců.

Národní parky celosvětově symbolizují nedotčenou přírodu a jejich správy zajišťují, aby se příroda mohla vyvíjet s co nejmenšími lidskými zásahy. Pokud jde o zásadu „nechat přírodu být přírodou“, pak ta platí pro všechny evropské národní parky, kterých je na 300. Národní park Saské Švýcarsko se

tímto principem řídí už 35 let. Protože zejména lesy NP Saské Švýcarsko byly v době rozhodnutí o založení národního parku, tedy v roce 1990, značně ovlivněné lidskou činností, byly lidské zásahy do nich postupně utlumovány. V přírodních a přírodě blízkých zónách do nich dnes lidé nezasahují již vůbec, v ostatních oblastech pak jen, pokud je to nezbytně nutné.

Během existence národního parku celý region, jeho obyvatelé i návštěvníci čelili celé řadě výzev. Ať už se jednalo o větrné kalamity, povodně od řek Labe i Krčnice, řadu z dnešního pohledu menších požárů. Bezesporu největšími výzvami byla kůrovcová kalamita a velký požár z roku 2022. V letech 2018 a 2019 vedly sucha a kůrovec k masivnímu odumírání smrků. V roce 2022 pak spolupráci obou národních parků prověřil velký lesní požár. V reakci na něj pak byla v příštích letech přijata rozsáhlá preventivní opatření, aby bylo sníženo riziko opakování takto extrémní události.

Kůrovcová gradace však zakončila i dekády lidských snah o postupnou přeměnu smrkových kultur ve smíšené lesy. Příroda převzala nad územím národních parků vládu. Na převážně většině jejich plochy lze pozoro-

vat téměř všudypřítomný přirozený vývoj lesa. Do nitra takové obnovující se plochy návštěvníky přivádí například areál „Cesty do divočiny“ nad obcí Schmilka. Zde je dobře patrné, že na někdejších kůrovcových plochách vyrůstá pestrý přírodní les. Právě na těchto plochách vědci zaznamenali také značný nárůst druhové rozmanitosti hmyzu, hub i dalších živočichů či rostlin.

Mimo národní park, kde rovněž v rozlehlých lesních porostech hospodaří Správa Národního parku Saské Švýcarsko, již byla v roce 2024 přidružena také lesní správa Neustadt (příslušná pro lesy v CHKO Saské Švýcarsko), postupují revírníci při péči o les tak, aby svou činností podporovali vývoj smíšených, přírodě blízkých lesů.

Národní parky jsou dnes nedílnou součástí celého regionu a společně s chráněnými krajinnými oblastmi utváří harmonické propojení kulturní i přírodní krajiny, kterou od 19. století známe pod krásným názvem Českosaské Švýcarsko. Zajišťují přitom zachování celých Labských pískovců pro budoucí generace, a to i s ohledem na klimatické změny a proměňující se nároky na celou naši společnost.

Hanspeter Mayr

zástupce ředitele Správy NP Saské Švýcarsko

DEN SE STRÁŽCEM PŘÍRODY

Strážce Lukáš Halíř. © Václav Sojka

Dobrý den, jmenuji se Lukáš a jsem jedním ze strážců přírody v Národním parku České Švýcarsko. Ač jsem se v tomto kraji nenarodil, rozmanitý ráz místní krajiny a její přírodu jsem si zamiloval na první pohled. Považuji za velké štěstí, že se nyní mohu podílet na její ochraně a propagaci jako člen stráže přírody. Nyní bych vám rád přiblížil, co patří mezi naše hlavní úkoly:

- Monitoring rostlin a živočichů, zaznamenávání a sběr dat pro pozdější statistiky a výzkumy a ochrana hnízdišť zvláště chráněných ptačích druhů.
- Environmentální výchova, zajišťování akcí pro veřejnost, provádění školních exkurzí, přednášek a dalších aktivit pro zvýšení povědomí o ochraně přírody.
- Monitorovací hlídky v obdobích sucha, informování návštěvníků a ochrana jejich zdraví, účast na školeních pro zajištění bezpečnosti návštěvníků nebo poskytování první pomoci.
- Správa a údržba turistických stezek a značení, informačních tabulí a dalších zařízení sloužících k informování veřejnosti.
- Kontrola dodržování předpisů a zákonů týkajících se ochrany přírody a řešení konfliktů s návštěvníky, kteří tato nastavená opatření a zákony nerespektují.

Od mého jmenování strážcem brzy uplyne rok. Pokud vás zajímá, jak vypadá takový den strážce přírody, bude mi potěšením se s vámi o své dosavadní zkušenosti podělit.

7:58 Dorazil jsem do kanceláře stráže přírody v Jetřichovicích, kde finalizuji připravenou přednášku pro studenty z gymnázia v Olomouci. Studenty vítám o hodinu později u areálu bývalé ozdravovny v Jetřichovicích. Po základních informacích pokračujeme na Mariinu a Vileminu vyhlídku. Ač studenty historie míst a zajímavosti ze života místních živočichů a rostlin neobvykle zajímají, musím se s nimi kvůli časovému rozvrhu před Rudolfovým kamenem rozloučit. Včerejší den propršel, a tak je upozorňuji, ať jsou při výstupu na vyhlídku opatrní.

11:32 V okolí vyhlídek v Jetřichovicích letos opět hnízdí sokolí pár. Především jsem dalekohledem pozoroval let jednoho ze sokolích rodičů nad Kolištěm. Cesta z exkurze mě vede přes místo, odkud je na sokolí hnízdo dobrý a bezpečný výhled. Vyrušit hnízdícího sokola je velmi snadné, ovšem nijak žádoucí. Věděli jste, že sokol vidí tak dobře, že je schopen zahlédnout holuba, či jinou kořist, na vzdálenost až 10 kilometrů? Jeden ze sokolích rodičů sedí v hnízdě na vejcích, druhý je slyšet směrem od Rudolfova kamene. Návštěvníky před vstupem do prostoru, kde by hnízdící sokolí mohli rušit, varují informační cedule dočasně chráněné plochy, která pro danou plochu platí po dobu sokolího hnízdění. Do těchto prostor není návštěvníkům dovoleno vstupovat.

Pila, dron i auto jsou nejčastější technické vybavenosti, které strážce často využívá. © L. Halíř

12:06 Rychlá svačina v autě. Mířím do Krásné Lipy na výcvik létání s dronem. Přestože je používání dronů na území národního parku zakázáno, můžeme ho za určitých speciálních podmínek v rámci strážní služby napsat. Náš „létající kolega“ je totiž vybaven kamerou s termovizí. Využíváme ho tedy hlavně k monitoringu případných požárů v obdobích se zvýšeným požárním rizikem.

15:35 Po absolvování výcviku jedu za kolegy, který na mě již čeká u rozcestí pod Růžovským vrchem. V noci foukal silný vítr, a tak bereme motorovou pilu a vydáváme se po značené žluté cestě na vrchol kopce. I když oba zacházíme s motorovou pilou velmi zdatně, může se v terénu stát cokoliv. V případě nehody pak parťákovou společnost obzvlášť oceníte. Oba jsme cestou ke kříži na vrcholku Růžáku mile překvapeni, že vítr tentokrát strhnul na cestu jen 2 stromy, a tak nám nedalo moc práce je ze stezky odstranit.

Při vaší návštěvě mě nejčastěji potkáte na území, které se rozkládá od Tokáně přes Jetřichovické vyhlídky a Dolský mlýn až na Růžovský vrch. Moc se těším na setkání s vámi, a pokud vás bude zajímat cokoliv z okolní přírody, historických památek či náplně stráže přírody, velmi rád vám odpovím na vaše otázky a poradím vám, co v okolí při své návštěvě prostě musíte vidět.

Lukáš Halíř, strážce

Komunikace s návštěvníky v terénu je denní chleba strážce. © L. Halíř

PRAVIDLA CHOVÁNÍ V NÁRODNÍM PARKU

PĚŠKY V KLIDOVÝCH
ÚZEMÍCH JEN
PO ZNAČENÝCH
CESTÁCH

PARKUJTE POUZE
NA VYHRAZENÝCH
PARKOVIŠTÍCH

NA KOLE JEN
PO ZNAČENÝCH
CYKLOTRÁSÁCH

NA KONI JEN
PO ZNAČENÝCH
HIPOTRÁSÁCH

HOROLEZECTVÍ JEN
NA VYHRAZENÝCH
SKALÁCH A VE
VYHRAZENÉM OBDOBÍ

MĚJTE POD
KONTROLOU SVÉ
DOMÁCÍ MAZLIČKY

NEROZDĚLÁVEJTE
OHŇ

ZÁKAZ KOUŘENÍ

NEPOUŽÍVEJTE
ZÁBAVNÍ
PYROTECHNIKU

NEODHAZUJTE
ODPADKY

NELÉTEJTE V
NÁRODNÍM PARKU
S DRONY

NEPOŠKOZUJTE
PŘÍRODU

NETÁBOŘTE
A NENOCUJTE
VE VOLNÉ
PŘÍRODĚ

NEVSTUPUJTE
DO UZAVŘENÝCH
OBLASTÍ

KOMPLETNÍ
NÁVŠTĚVNÍ
ŘÁD

Díky produktové řadě Wolfie můžete jednoduše udělat dobrý skutek pro přírodu Národního parku České Švýcarsko. www.ceskeparks.cz

CHCETE TAKÉ POMÁHAT PŘÍRODĚ?

Národní park České Švýcarsko každoročně navštíví stovky tisíc návštěvníků. Správě národního parku z toho ale neplyne téměř nic – cokoli tu lidé utratí, končí u soukromníků nebo obcí. Přitom investice do financování turistické infrastruktury jsou obrovské. Jen údržba vyjde ročně na tři miliony korun. Rozsáhlejší investice jsou pak v částkách ještě daleko vyšších. K tomu je třeba přičíst peníze jdoucí do ochrany přírody, například do obnovy vodního režimu nebo do ochrany vzácných druhů.

Pokud máte pocit, že byste chtěli činnost parku podpořit, můžete. Existuje k tomu několik cest. V první řadě jsou tu funkční suvenýry WOLFIE. Ty vytvořila Správa Národního parku ve spolupráci se sociálním podnikem Good Sailors z Děčína a vy si tyhle upomínky s autorskou grafikou Jiřího Peřiny inspirovanou návratem vlků můžete koupit na e-shopu nebo v informačních střediscích. V nabídce jsou originální trička a mikiny, keramický hrnek nebo lněná taška. Utržené peníze půjdou na obnovu zdejších

šších pestrých luk, na nové budky pro netopýry i na ochranu vlků. A část samozřejmě i na podporu sociálního podniku.

Suvenýry Wolfie v infocentru v Jetřichovicích.
Dana Štefáčková

Druhou možností je zapojit se do veřejné sbírky. Finančním darem můžete napomoci jak konkrétnímu projektu ochrany přírody, tak k péči o turistickou infrastrukturu nebo historickou památku. Vaše peníze tak mohou jít například na nákup a výsadbu sazenic jedle bělokore a dalších druhů dřevin,

kté vracíme do zdejších lesů, či na opravu skalní kaple nebo třeba turistického přístřešku.

Příspěv můžete také finančním darem na základě darovací smlouvy, ve které si můžete přesně stanovit, na jaký účel bude váš dar využit.

Rostislav Křivánek
(redakčně upraveno)

❗ Rádi byste nějak podpořili práci národního parku? Možností máte hned několik! Formu podpory si můžete vybrat na internetové stránce Správy Národního parku České Švýcarsko, na kterou vás přivede následující QR kód:

DOMA JSEM VLASTNĚ V URČITÉM TYPU KRAJINY

Rozhovor s Adamem Kašparem

S dílem **Adama Kašpara** se poprvé setkávám v roce 2023 na skvělé výstavě „Všechnu moc imaginací“, která probíhala v Drážďanech u příležitosti předsednictví České republiky v Radě EU. Adamův styl je uchvacující a od onoho setkání jsem se opakovaně zamýšlel nad tím, zda by přijal pozvání do národního parku a jak s ním vlastně navázat kontakt. Myšlenka propojování národního parku s uměním se nabízí zcela přirozeně: krajina pískovcových skal byla a je inspirací mnoha tvůrčím lidem, včetně světoznámého Caspara Davida Friedricha. Se svou myšlenkou jsem se svěřil významnému galeristovi a velkému příznivci ochrany přírody, panu Martinu Kodlovi. A ten nás propojil. K mé velké radosti Adam s návštěvou souhlasil. Od té doby přijel zachytit Národní park České Švýcarsko ve svých obrazech opakovaně.

Spáleniště 4, olej na plátně, 60x50cm, 2024 Adam Kašpar

Adame, jaký máš z krajiny národního parku dojem?

Byl jsem tady zatím třikrát, pokud nepočítám ještě další, úplně kratičkou návštěvu. Vrátil jsem se ještě k tomu pozvání. Měl jsem z něj velikou radost. Přišlo ani ne rok po požáru a v době, kdy propukl, jsem připravoval velkou výstavu do Prahy, do Nové síně. Ta se celá zabývala přirozeným lesem, což je téma, které řeším a dlouhodobě mě zajímá. Možnost vidět a namalovat požářiště by do toho konceptu patřila. Ale v té době jsme se ještě neznali, ani já jsem neměl, jak to propojit, a navíc jsem byl zavalený jinou prací. Takže jsem to nestihl. O to větší radost mi pak pozvání udělalo, když přišlo bez mého většího úsilí.

To mne moc těší, toto myšlenkové propojování.

Jsem moc rád, že tady můžu být a vidět proces vzniku nového lesa, pokud se teď tedy budeme bavit jenom o požářišti a ne o celém národním parku, který je úžasný. Myslím, že to je ve střední Evropě úplně výjimečná věc, která se nebude opakovat. Ony ty velké rozvraty, jako je kůrovec, vichřice nebo i požár, ale do divoké přírody i patří.

A jak to vnímáš z pohledu umělce?

Mně jako malíři, na rozdíl od vás přírodovědců, připadá trochu jiná úloha. Moc bych si přál lidem ukázat, že i tyhle věci mají svoji krásu. Že ten spálený les je v podstatě úplně stejně krásný, jako zelený les, jenom jinak. A že to, co my jsme si tady posledních několik set let vytvářeli, ta kulturní krajina, není jediný model, jak krajina může vypadat. A z mého osobního pohledu obecně kulturní krajina není ani model nejkrásnější, nebo ekologicky nejhodnotnější, či snad nejfunkčnější. Ale to už se dostávám jinač.

> Z našich předchozích rozhovorů je jasné, že tvůj přírodovědecký přesah je ohromný. Jak jsi k té kombinaci s uměním došel?

Přírodní vědy a vztah k nim, to je pro mě velké téma. Nějakým způsobem to tam asi bylo od dětství. Zajímala mě příroda, ale i způsoby jejího možného lidského poznání. To se samozřejmě začalo promítat i do obrazů. Ale zároveň musím říct, že já umění a přírodovědu vnímám v něčem i protichůdně. Je to raciono a intuice. A vlastně nejde najít takovou tu střední cestu. Je to trochu buď – anebo. A jako umělec musím říct, že ačkoliv pro mě přírodní vědy jsou strašně přitažlivé a v mnohém je obdivuji, tak k takovému tomu kar-teziánskému pojmání světa, na kterém právě ty přírodní vědy stojí, mám i nějaký druh odporu. A to všechno se ve mně pere. A nakonec to všechno asi i nějak probleskuje do mé tvorby.

To asi ano, že se v tvé tvorbě něco pere. Je to i vidět, a to se mi na ní právě líbí. Obrazy divoké přírody a krajiny probouzející všechnu moc imaginace, abych se vrátil ke zmiňované výstavě...

Byl bych vlastně docela nerad, kdyby moje obrazy a to, jak to dělám, byly vnímány jen jako nějaká vědecká ilustrace, nebo jako popularizace věd, protože tak to rozhodně není.

K duchu Tvých obrazů patří něco navíc, vyznačuje z nich určité tajemno.

Myslím si, že právě to v těch obrazech vnímá spousta citlivých lidí. Pro mě je důležitý zdroj, kromě přírodních věd třeba také mytologie nebo pohádky. Jsem člověk, který je od dětství zvyklý sledovat své sny a přemýšlet o nich. A to všechno tam je, ale ne explicitně. Je to tam nějakým způsobem ukryté. A já sázím na citlivého diváka, který to dokáže přečíst, i když to přímo neřeknu.

Pracuješ tam, kde žiješ, v Jeseníkách, ale i na Šumavě, hodně jezdíš do ciziny. Kde tě to uchvátilo nejvíc?

Nepovažuji se úplně za cestovatele, ale je pravda, že sem tam někam jedu. Vůbec v sobě nemám nějaký hierarchický žebří-

ček těch míst, že bych řekl, kde to bylo nejlepší. Protože všude je to jiné a všude to je úžasné. Zásadní postavení pro mě mají Jeseníky, protože to je místo, kde jsem se rozhodl žít. Je tam nějaká kvalita, energie, která se mnou strašně dobře lícuje. Ačkoliv odtamtud nepocházím, cítím se v Jeseníkách doma. Když jsme se tam se ženou přistěhovali, lidé se mě občas ptali, jak dlouho jsem si musel zvykat. A já vždycky říkal, že jsem si na nic zvykat nemusel, já jsem tady prostě od prvního dne byl doma.

Spáleniště 2, olej na plátně, 60x50cm, 2024 Adam Kašpar

Malíř Adam Kašpar zachycuje na plátno krajinu Českého Švýcarska. Václav Sojka

A nesžíváš se vlastně obratem s tím místem, kde zrovna tvoříš? Jako když jsi byl třeba před nedávnem dva týdny na Šumavě? Doma jsem vlastně v určitém typu krajiny, v určité kvalitě energie, a ta je tady v Českém Švýcarsku také. Stejně tak, jako je třeba v Alpách, nebo třeba i v Tasmanii.

Když už jsem tu Tasmanii vytáhl, tam jsme na jaře byli s kamarádem a chtěl jsem moc vidět ty stromy, kapradiny, obrovské eukalypty. Taková trošku cesta do pravěku. A co mě tam hrozně moc překvapilo? Tam přijdeš do toho kapradinového pralesa, sedneš si k potůčku, kolem tebe skáčou malí klokani. A já jsem se cítil jako doma. Měl jsem pocit, že to vlastně znám. A to je tak zvláštní. Naši krajině ta místa nejsou podobná v ničem. Ale někde je tam hluboký podtón, který najdeme i v šumavském pralese nebo tady v nějaké vlhké, mechem zarostlé soutěsce.

Tak, jak jsi to právě popsal, jsem podobný pocit zažil třeba i na úplné poušti...

Nakonec jsme prostě všichni lidé, žijoucí bytostí, a jsme doma tady na Zemi.

Hodně silné spojení máš i s geologií. Víš, že sbíráš minerály a zkameněliny. Bylo to tvé první téma, kterému jsi se v tvorbě věnoval?

To tak nemůžu úplně říct. Zkameněliny jsem sbíral od dětství. Vztah ke kamenům, k neživé přírodě, byl silný. Ale právě tak k živé přírodě. Bylo to ale první velké malířské téma, ve kterém se u mě nějak prolnuly všechny tyto roviny. Jak zájem o přírodní vědy, tak v uvozovkách realistická malba, ale i symbolické čtení krajiny. Přemýšlení o geologii je pro mě nakonec vždycky také přemýšlení o Zemi jako živé bytosti. Nechci, aby se z toho stala nějaká fráze, ale Zemi vlastně vnímám jako živé tělo. A geologie popisuje procesy, kterými to tělo prochází. Ale teď musím říct, že jsem se posledních pár let geologii nevěnoval a jsem obrácený jinam. Neříkám, že se to nikdy nevrátí, ale aktivně na tomhle poli nic moc nedělám. Když jsem přijel sem do parku, kde by se to nabízelo, věnuji se nejdřív živému světu, zejména lesům. A jestli třeba budu jezdit dlouho, což doufám, tak se časem dostanu tematicky i ke skalám.

Pojďme trochu k Tvé technice, jak vlastně tvoříš?

Většina velkých obrazů vzniká v ateliéru. Menší formáty v plenéru, přímo na místě.

Pokračování na str. 30 >

> Pokračování ze str. 29

tě. Co se obrazů týká, nejčastěji dělám olej na plátně. Ale třeba autorské knihy, tam je akvarel, tempera, tužka. Jsou na techniky bohatší. Co se týká vlastní práce, přijde mi, že lidé často, když vidí realistický obraz, tak propadají iluzi, že za tím musí stát nějaká trpělivá, pomalá, filigránská práce. Alespoň u mých věcí to tak ale vůbec není. Ten samotný proces malování je na to, jak ty obrazy vypadají, docela rychlý. Někdy i divoký. Je to stejné, jako když vidíš někoho, kdo umí tančit. A teď by se tanečníkovi řeklo, že to musí trvat dlouho, takhle tančit. Ale to je úplně nesmyslná myšlenka. Tanec je nějaký proces, který se odehrává v určitém rytmu, a malba je úplně stejná. Lidé si o mě někdy myslí, že jsem trpělivý člověk. Já jsem ten nejzbrklejší a nejnetrpělivější člověk, kterého znáš.

Spáleniště 3, olej na plátně, 60x50cm, 2024
Adam Kašpar

Když jsi zmínil spojení realistický obraz, jsou ta tvá díla tedy realistická?

Víš co, všechny ty -izmy jsou strašně omezené. To jsou jenom zavařovačky, do kterých se nás snaží rozdělit kunsthistorici a teoretici umění. Skoro bych řekl, že se za ty -izmy žádný umělec neschovává rád, tedy kromě těch, které si sám vymyslí. To jsou pak manifesty, já nevím ani čeho, zkrátka něco jiného. Takže říkám, že ty věci jsou realistické z takového nezbytí jiného termínu. Ale záleží na tom, jak to slovo chápeš. Jsou lidé, kteří přijdou a řeknou: "Ale realismus to je určitá etapa

v 19. století. To nemůžete dělat realistické věci." Pak jsou lidé, kteří se to snaží přiblížit k hyperrealismu. Na to si já říkám, že hyperrealismus je prostě historická etapa ve 20. století. A podle mě už je taky ukončena. Takže moje tvorba je prostě zobrazivá malba.

Náš národní park jsi velkou měrou podpořil výtěžkem z obrazu Kamenice, vydraženého v galerii Kodl. Za to Ti moc děkuji!

Bylo to, myslím, úplně jednoduché rozhodnutí. Moc si vážím nejen pozvání sem, ale i té možnosti dostat se u nás do skutečně divoké přírody, pobývat tam a malovat ji. Nejenom národní park, ale vůbec ochrana přírody je moc důležitá a snažím se ji podporovat všemi možnými prostředky. Nejraději bych viděl, kdyby se ty peníze daly použít k rozšíření území, která se vyvíjejí samovolně. To je pro

mě velmi důležitý koncept. Myslím, že je pořad nedoceněný, a to dokonce i mezi přírodovědci. Ale také si dobře uvědomuji, že právě tohle není ani tolik otázkou peněz.

Zájemci se mohou s Tvou tvorbou seznámit například díky knize, která ji retrospektivně mapuje. Otevrou se jim i další možnosti?

Určitě na podzim chystám další výstavu v Brně. Nedokážu k ní teď nic moc říct, vůbec ještě nevím, jak bude tematicky zaměřená (pozn. redakce: aktuálně probíhá výstava v pražské galerii Kvalitář). Moc by se mi líbilo časem ukázat něco i přímo tady v Národním parku České Švýcarsko.

**Děkuji za rozhovor!
Ptal se Petr Kříž**

Spáleniště 6, olej na plátně, 60x50cm, 2024 Adam Kašpar

Spáleniště 5, olej na plátně, 60x50cm, 2024 Adam Kašpar

25 let Národního parku
České Švýcarsko
35 let Národního parku
Saské Švýcarsko

České Švýcarsko - zpravodaj Správy
Národního parku České Švýcarsko

Ročník 24, číslo 1/2025.
Vyšlo v červnu 2025.

NEPRODEJNÉ

www.npcs.cz